

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

ul. Przemysłowa 30/32, 00-450 Warszawa

Warszawa, 20 sierpnia 2012 r.

ZSS/500/21/2012/KT

Pan
Bartosz Arłukowicz
Minister Zdrowia

Wspaniały Panie Ministrze,

doniesienia prasowe alarmują o wzroście w ostatnim czasie liczby hospitalizacji z powodu użycia tzw. dopalaczy. Konsumentami tych środków – na co z troską wskazuję – są małoletni. Z powodu niosącego ze sobą zagrożenia dla zdrowia lub życia, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązuje całkowity zakaz ich wytwarzania i wprowadzania do obrotu – na podstawie art. 44b ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124).

Przypadki zatruc dopalaczami, o których informuje prasa, mogą być następstwem – czego nie można wykluczyć – nieefektywnego egzekwowania obowiązującego prawa, bądź – co jest prawdopodobne – opóźnionej reakcji i niepoddania kontroli prawnej określonych substancji, poprzez włączenie ich do wykazu *Środków odurzających* lub wykazu *Substancji psychotropowych*.

Wobec powyższego, w trosce o najmłodszych, na podstawie art. 3, art. 10 ust. 1 pkt 2 oraz art. 10a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69, z późn. zm.), uprzejmie proszę Pana Ministra o dokonanie wnikliwej analizy przedstawionego problemu, z zakresu swoich kompetencji, oraz o poinformowanie o zajętym stanowisku.

z wyrazami szacunku

Marek Michalak

MZ-ZP-P-60-13048-210 /MS/12

**Pan
Marek Michalak**

Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Pan Rzeczniku,

Odpowiadając na pismo Pana Rzecznika z dnia 20 sierpnia 2012 r. (znak: ZSS/500/21/2012/KT), uprzejmie przedkładam informację w sprawie liczby zatruć tzw. dopalaczami, które to dane są stale monitorowane przez Krajowego Konsultanta w dziedzinie toksykologii klinicznej i pozyskiwane z oddziałów toksykologii klinicznej i innych placówek ochrony zdrowia.

W związku z doniesieniami medialnymi o wzroście liczby zatruć tzw. dopalaczami, które w ostatnim czasie miały miejsce na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Minister Zdrowia poprosił Konsultanta Krajowego w dziedzinie toksykologii klinicznej o informację w przedmiotowej sprawie, z której wynika, że w ostatnich miesiącach nie odnotowano wzrostu zatruć „dopalaczami”, w kwietniu 2012 r. – 9, w maju 2012 r. – 16, w czerwcu 2012 r. – 11, w lipcu 2012 r. – 8 przypadków zatruć „dopalaczami”. Dane te nie odbiegają od średniej zatruć „dopalaczami” w okresie od stycznia 2011 r. do lipca 2012 r., która to średnia wynosi 14 zatruć w miesiącu. W załączeniu przekazuję Panu Rzecznikowi wykres „zgłoszenia do Konsultanta Krajowego w dziedzinie toksykologii klinicznej zatruć tzw. dopalaczami w okresie lipiec 2010 r. – lipiec 2012 r.”. Tak więc, doniesienia medialne nie znajdują potwierdzenia w rzeczywistości.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Rząd w ostatnich trzech latach zrobił bardzo wiele, aby w zasadniczym stopniu ograniczyć dostęp do tzw. dopalaczy.

W latach 2009-2010 wprowadzono trzy nowelizacje ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124) mające na celu ograniczenie używania „dopalaczy”. W 2009 r. wprowadzono nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii¹ polegającą na rozszerzeniu listy substancji kontrolowanych

¹ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 63 poz. 520).

o BZP, JWH-018 oraz 16 roślin² o działaniu psychoaktywnym, co do których zachodziło podejrzenie, że wchodzi w skład tzw. dopalaczy. W 2010 r. wprowadzono kolejną nowelizację ustawy³, polegającą na dodaniu do jej załączników mefedronu oraz 9 syntetycznych kanabinoidów⁴.

Wprowadzone nowelizacje nie wpłynęły jednakże znacząco na ograniczenie zjawiska. Według szacunków Ministerstwa Zdrowia w połowie 2010 r. na terenie Polski działało ponad 1000 sklepów z tzw. dopalaczami.

W drugiej połowie 2010 r. odnotowywano coraz liczniejsze sygnały pochodzące z ośrodków toksykologii i szpitali o zwiększonej liczbie interwencji medycznych oraz hospitalizacji związanych z „dopalaczami”. Pod koniec września 2010 r. media donosiły o przynajmniej kilku ciężkich zatruciach oraz o dwóch zgonach prawdopodobnie spowodowanych „dopalaczami”. Jednocześnie Minister Zdrowia otrzymywał coraz więcej informacji od Konsultanta Krajowego ds. Toksykologii Klinicznej o narastającej liczbie przypadków zatruc dopalaczami. Gwałtownie rosnąca podaż substancji mogących stanowić alternatywę do narkotyków oraz informacje o zatruciach spowodowały w tamtym okresie silną reakcję społeczną w postaci zarówno lokalnych jak i ogólnokrajowych protestów.

W dniu 2 października 2010 r. Główny Inspektor Sanitarny wydał decyzję o zamknięciu sklepów, hurtowni oraz miejsc produkcji tzw. dopalaczy na podstawie przepisów ustawy o państwowej inspekcji sanitarnej⁵. W ramach przeprowadzonej akcji zamknięto 1378 sklepów z „dopalaczami”.

W celu eliminacji doraźnych zagrożeń dla zdrowia publicznego Rząd, w trybie przyspieszonym, przygotował trzecią, systemową nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Ustawa została przyjęta bez istotnych zmian przez obie izby Parlamentu, a następnie podpisana przez Prezydenta i weszła w życie z dniem 27 listopada 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1396).

Nowelizacja wprowadziła w prawie narkotykowym kilka innowacyjnych instrumentów, dotąd rzadko wykorzystywanych na gruncie polskiego prawa. Dodano

² ARGYREIA NERVOSA, BANISTERIOPSIS CAAPI, CALEA ZACATECHICHI, CATHA EDULIS, ECHINOPSIS PACHANOI, KAVA KAVA, LEONOTIS LEONURUS, MIMOSA TENUIFLORA, MITRAGYNA SPECIOSA, NYMPHEA CAERULEA, PEGANUM HARMALA, PSYCHOTRIA VIRIDIS, RIVEA CORYMBOSA, SALVIA DIVINORUM, TABERNANTHE IBOGA, TRICHOCEREUS PERUVIANUS.

³ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. Nr 143 poz. 962).

⁴ JWH-073, JWH-398, JWH-250, JWH-200, CP 47,497 oraz homologi C6, C8, C9, HU-210.

⁵ Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2006 r. Nr 122, poz. 851, z późn. zm.)

zmienioną definicję środka zastępczego, definiując go jako *substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w każdym stanie fizycznym lub produkt, roślinę, grzyba lub ich część, zawierające taką substancję, używane zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych; do środków zastępczych nie stosuje się przepisów o ogólnym bezpieczeństwie produktów*. Definicja zawiera odniesienie do substancji psychotropowych i środków odurzających, co na gruncie ustawy oznacza wszystkie substancje kontrolowane znajdujące się w jej załącznikach. Ponadto został wprowadzony zakaz reklamy sugerującej, że produkty użyte nawet niezgodnie z przeznaczeniem posiadają właściwości psychoaktywne, takie jak substancje psychotropowe i środki odurzające. Złamanie powyższych przepisów zagrożone jest karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do roku. Ustawa wprowadza zakaz wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Za złamanie zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych obowiązuje kara pieniężna od 20 000 do 1 000 000 złotych. Kara wymierzana jest w drodze decyzji właściwego miejscowo inspektora sanitarnego. Instytucją odpowiedzialną za kontrolę postanowień ustawy jest Główny Inspektor Sanitarny. Poza wskazanymi powyżej zmianami w prawie narkotykowym, nowelizacja objęła także ustawę o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zmodyfikowane zostały przepisy związane z ogólnym bezpieczeństwem produktów spożywczych. Wprowadzono przepis, który w przypadku uzasadnionego podejrzenia, że produkt może być niebezpieczny, daje możliwość właściwemu inspektorowi sanitarnemu wycofania produktu na okres do 18 miesięcy, w celu badań i weryfikacji jego szkodliwości. Przepis ten nie dotyczy produktów regulowanych oddzielnymi przepisami. Ponadto inspektor sanitarny ma prawo nakazać zaprzestania działalności podmiotu wprowadzającego do obrotu środki zastępcze na czas do 3 miesięcy w celu usunięcia zagrożenia. Dodatkowo wprowadzono przepis dotyczący kosztów postępowania oraz badań i analiz. Koszty tych działań ponoszone są przez podmiot postępowania. W przypadku stwierdzenia, w drodze badań i ekspertyz, że produkt nie stwarza zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, koszty te będą zwracane.

Nowelizacja wpłynęła na zdecydowany spadek dostępności „dopalaczy” oraz istotną redukcję zagrożeń związanych z ich używaniem. Wskazują na to dane Krajowego Konsultanta ds. Toksykologii Klinicznej (w załączeniu).

Pragnę zapewnić Pana Rzecznika, że powyższa regulacja w zasadniczy sposób ograniczyła spożycie dopalaczy i przyczyniła się do poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa, w tym przede wszystkim młodzieży. Przepisy karne wprowadzone w ustawie

dotyczą jedynie osób i podmiotów wprowadzających do obrotu lub produkujących dopalacze, nie obejmują użytkowników dopalaczy, dlatego nie ma powodów aby ukrywali oni przed lekarzem faktu ich spożycia.

Minister Zdrowia, na początku 2011 r. kolejny raz znowelizował ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o *przeciwdziałaniu narkomanii*, ze względu na pilną potrzebę objęcia kontrolą ustawową **23 substancji chemicznych**, które były przedmiotem obrotu handlowego w sklepach, w tym sklepach internetowych z tzw. dopalaczami. Rosnąca w szybkim tempie liczba sklepów internetowych oferujących substancje w czystej postaci lub jako mieszanki skłoniła Ministra Zdrowia do objęcia tych *alternatywnych narkotyków* kontrolą ustawową w celu przeciwdziałania zagrożeniu zdrowia publicznego. Wszystkie zaproponowane do objęcia kontrolą ustawową środki odurzające mają działanie psychoaktywne, wywierają wpływ na ośrodkowy układ nerwowy. W przypadku substancji psychoaktywnych zaproponowanych do objęcia kontrolą ustawy stwierdzono, że w większości wchodzi one w skład produktów proponowanych w tzw. *dopalaczach*. Ekspertyzy dotyczące substancji zaproponowanych do objęcia kontrolą ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii zostały sporządzone przez Narodowy Instytut Leków i przekazane za pośrednictwem Głównego Inspektora Farmaceutycznego Ministrowi Zdrowia. W/w ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii została uchwalona przez Sejm RP w dniu 15 kwietnia 2011 roku.

Dotychczas w wyniku nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii objęto kontrolą ustawową **51 substancji i roślin psychoaktywnych**. Obecnie procedowana jest kolejna nowelizacja ustawy w celu objęcia kontrolą **24 nowych narkotyków (dopalaczy)**.

Ponadto chciałbym poinformować, że szereg zadań dotyczących nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem środkami zastępczymi należy do Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Na podstawie informacji otrzymanych z Wojewódzkich Stacji Sanitarno Epidemiologicznych prowadzono postępowania w przypadkach uzyskania informacji o sprzedaży środków zastępczych poprzez strony internetowe. Obecnie prowadzonych jest kilkanaście postępowań wyjaśniających wobec podmiotów w związku ze sprzedażą za pomocą stron internetowych produktów które mogą być środkami zastępczymi, np. tabletki „Szejk”. W przypadkach identyfikowania stron internetowych oferujących środki zastępcze współpracowano z Policją w celu ustalenia pochodzenia ogłoszeniodawcy i określenia właściwości miejscowej. W ramach współpracy ze służbą celną zatrzymywane były przesyłki, co do których w trakcie postępowania okazywało się, że stanowiły realizację zamówienia złożonego przez Internet w firmach prowadzących działalność poza terenem Polski. Wobec faktu, że strona postępowania

składała oświadczenie, że towar został zakupiony na własny użytek bez zamiaru wprowadzenia do obrotu lub wobec oświadczeń, że strona nie ma wiedzy o przesyłce i nie zamawiała tego towaru, nie wystąpiły podstawy do podjęcia działań wynikających z art. 27c ust.6 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W przypadkach tych postępowania były umarzane a przesyłki wracały do Izby Celnej. Jednak w każdym z tych przypadków strony zostały pouczone o sankcjach karnych dla osób wytwarzających lub wprowadzających środki zastępcze do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadkach gdy właścicielem domeny internetowej był podmiot zarejestrowany w innym kraju, kierowane było wezwanie do podmiotu będącego rejestratorem strony internetowej o bezzwłoczne wstrzymanie dostępu do strony przypominając, że wprowadzanie do obrotu środków zastępczych jest czynem karalnym. Do Głównego Inspektora Sanitarnego sukcesywnie docierają informacje z Wydziału Zwalczenia Cyberprzestępczości Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji o stwierdzonych w trakcie działań dochodzeniowych Policji, przypadkach oferowania przez Internet produktów, co do których zachodzi podejrzenie, że są one środkami zastępczymi. Każda z takich informacji zostaje niezwłocznie przekazana do właściwego Inspektora Sanitarnego w celu rozpatrzenia zgodnie z właściwością miejscową.

Z inicjatywy Głównego Inspektoratu Sanitarnego zostało zawarte w dniu 26 października 2011 r. Porozumienie pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Szefem Służby Celnej, Komendantem Głównym Policji i Głównym Inspektorem Farmaceutycznym o współpracy w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych. Współpraca wynikająca z zawartego porozumienia jest niezbędna, w szczególności w odniesieniu do przypadków przesyłania i przywożenia środków zastępczych z innych państw, w tym również państw spoza Unii Europejskiej.

Pragnę wyrazić nadzieję, że powyższe informacje o pracy podmiotów podległych Ministrowi Zdrowia oraz organów ścigania w zakresie przeciwdziałania handlowi środkami zastępczymi-dopalaczami, okażą się dla Pana Rzecznika satysfakcjonujące.

po osi anie

Z upoważnienia
MINISTRA ZDROWIA
PODSEKRETARZ STANU
Aleksander Sopliński

1. Zgłoszenia do KK toksykologii klinicznej zatruc „dopalaczami” w okresie lipiec 2010 – lipiec 2012 (miesiące)

